

NEKŘIVTE SE, NEBUĎTE LHOSTEJNÍ A VAŽTE (SI) SLOVA

Aneb V čem je Palachovo poselství aktuální i dnes. Prohlášení Milion chviliek pro demokracii k 16. 1. 2019.

Milí spoluobčané! Před padesáti lety se odehrál výjimečný čin. Absolutní čin. Dvacetiletý student Jan Palach dobrovolně vydal svůj vlastní život – pro svobodu nás všech. Jeho oběť nebyla marná. Po dlouhých dvacet let dodávala vnitřní sílu nezkřivit se mnohým, kteří v Palachově činu zaslechli výzvu k pravdivému, nezkřivenému životu. Po dvaceti letech tato vnitřní síla vyvřela na povrch v událostech Palachova týdne. Těch, kteří odmítali žít zkřiveně, ve strachu, lži a nesvobodě, bylo víc a víc. Dny komunismu byly sečteny. I díky Janu Palachovi.

Palachův čin byl důležitý. Dnes je však ještě důležitější, jak opravdově a statečně se chováme my sami. Palachův čin totiž není tečka, je to dvojtečka. My všichni na něj máme navázat v dnešních podmínkách. Jak na něj navážeme?

Dnes máme onu vytouženou svobodu a demokracii. Již nežijeme ve stínu tanků. Ani dnes však nemáme hotovo. Úsilí o plnohodnotnou svobodu a demokracii nekončí. Je zajímavé, že oba hlavní požadavky Jana Palacha, tedy zrušení cenzury a zákaz vydávání okupačního věstníku Zprávy, se týkaly svobody slova. Jan Palach si uvědomil, že svoboda slova je svobodou naprosto základní, že s ní stojí a padá svobodná společnost. Svoboda slova pro něj byla něčím, pro co stojí za to obětovat život. **A my dnes tuto svobodu slova máme.**

Jak ji však naplňujeme? Jak zacházíme s prostorem slova? Cožpak není moc slova v naší zemi zneužívána? Cožpak není zneužívána některými vlastníky médií pro jejich politické záměry? **Cožpak není zneužívána** širšími nenávisti a strachem, kteří dokáží lidi vyprovokovat až k fyzickému násilí? **Cožpak není zneužívána** věcnými relativizátory faktů? **Cožpak není zneužívána** usvědčenými lháři, křivopřísežníky a manipulátory? **Cožpak není zneužívána** ke klamání voličů? **Cožpak není zneužívána** k rozdělování společnosti, urážení a nálepkování? **Každý at' si odpoví sám.** Ale to je pouze jeden rozměr nezvládnuté svobody slova. Ten druhý je snad ještě běžnější a nebezpečnější. **Kolik z nás** si totiž na ty lži, strašení a zneužívání slova zvyklo? **Kolik z nás** už rezignovalo na snahu orientovat se a rozumět? **Kolik z nás** se skutečně snaží hledat pravdu? **Kolik z nás** investuje čas i peníze do získávání kvalitních informací? **Kolik z nás** se vůbec zajímá, co se kolem nás děje? **Kolik z nás** napomáhá inflaci a devalvaci slov sdílením povrchních a zbytečných informací? **Kolik z nás** nad slovy a tou obrovskou mocí, kterou mají, přemýšlí a dává si s nimi práci? **Kolik z nás** vypouští slova toxická, destruktivní, urážející či odsuzující? **Kolik z nás** dokáže naslouchat druhému? **Kolik z nás** dokáže bez útoků vysvětlit svůj názor? **A kolik z nás** zakládá svůj názor na faktech, nikoli pouze na dojmech? **Kolik z nás?** Odpovím za Vás. **Příliš málo.**

Demokracie je diskuse. A demokrat je člověk schopný diskuse. Rozklad společenské diskuse, ale především nezáměrem o tuto diskusi, vede k rozkladu demokracie. **Právě ZDE se dnes odehrává největší zápas. Největším nebezpečím pro nás dnes nejsou ruské tanky, nýbrž devalvace slov a lhostejnost.** A podobně jako před padesáti lety, i dnes mnoho lidí na tento zápas o slova rezignuje. Jsme zaplaveni zbytečnostmi, a to nás vysiluje. V éře hromadných e-mailů a sociálních sítí má každý z nás obrovskou moc. Spolu s ní však i zodpovědnost. Važme proto svá slova. Činy jsou důležité. Ale slova jim předcházejí. O stavu naší demokracie rozhoduje naše schopnost přijímat a šířit informace, přemýšlet, komunikovat, vysvětlovat, ale především naše úsilí zajímat se.

Jak tedy zní Palachovo poselství tady a teď, v České republice roku 2019? Vlastně skoro stejně jako v roce 1969: **“Nebudte lhostejní, ale zajímejte se. Buďte odvážní a nekřivte se. Važte si pravdy a netolerujte lež. Bojujte za svobodu a demokracii. A buďte ochotni pro pravdu a svobodu přinášet osobní oběti.”** Toto poselství je nadčasové. Dnes nemá smysl napodobovat Palachův čin. Má však smysl znovu odpovídat na Palachovu výzvu, kterou nám svým činem adresoval. Má smysl znovu a znovu naplňovat jeho poselství. Každý z nás tak, jak to dokáže. Každý podle toho, na co zrovna stačí. A má smysl se zaměřit především na sféru slov a komunikace, protože tam vše začíná.

Milí spoluobčané! Letos nás čeká 30. výročí od chvíle, kdy se naše země po dlouhé a bolestivé době opět vydala svobodnou a demokratickou cestou. To je obrovská příležitost a výzva. Je to výzva, abychom se o něco více stali těmi demokraty, po kterých volal Masaryk. Mnozí dnes prorokují, že začíná nová normalizace. Možná. Možná je to však naopak. Možná, že končí celá jedna porevoluční éra. Že stojíme jakoby někde na konci roku 89 v Palachově týdnu, a již brzy nastane generační i hodnotová obměna české politiky. Dny podivných strýců, kmotrů a lhářů zneužívajících moc pro vlastní prospěch jsou možná již pomalu sečteny. Protože lidí, kteří nechtějí tolerovat strašení, lež a neslušnost je víc a víc. Občanská společnost se probouzí a sílí. Na nás všech záleží, zda to nakonec dopadne dobře, nebo špatně. **Jestli totiž na něco naše demokracie zajde, tak to nebude v první řadě na strašidla, lháře a populisty, ale na naši vlastní lhostejnost a pasivitu. Proto se nekřivme, nebudme lhostejní a važme (si) slova.**